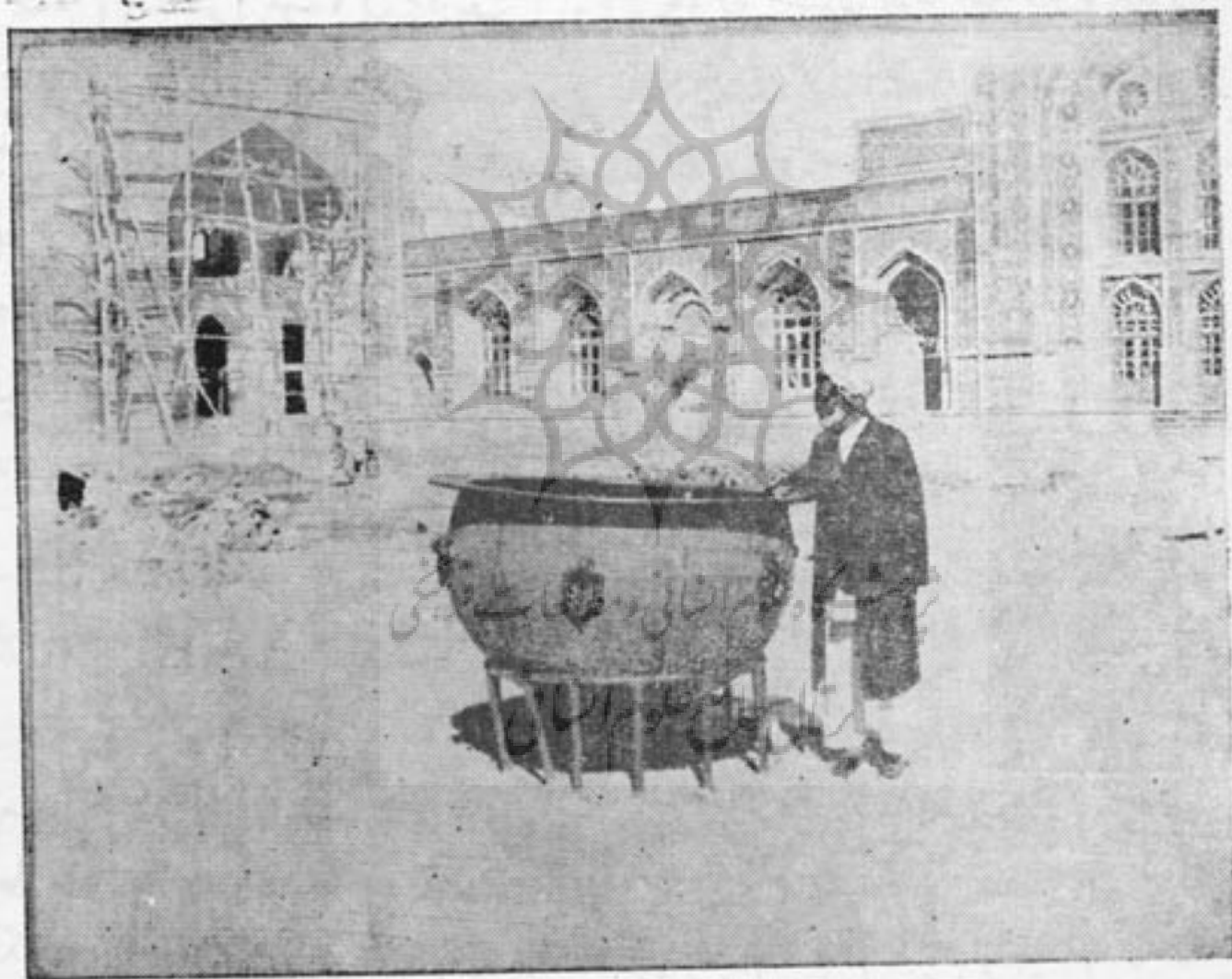

حاجی محمد اسماعیل بنای هراتی

يك تن از احفاد استاد بنایی معروف در تیموریان
 کاروان تمدن و فرهنگ تیموری در سلطان حسین نیرا و امیر علی شیر
 نوایی با همه خطاطان، نقاشان، معماران، بنا آن، خوش نویسان قرنهایست از
 کناره های شاداب هری رود رخت بر بسته و رفته و آتشی که از آن کاروان
 بجا مانده و هنوز هم چون اخگر فروزان میدرخشد پاره ابدات زیبای تاریخی

ويك خانواده محقر هراتی است که درد ریش سفید هفتاد ساله ای بنام حاجی
 محمد اسماعیل بنادر رأس آن قرار دارد و مانند مرغی پرو بال شکسته در
 آشیانه کوچک خود از چوچه بچه و اولاد خود مواظبت میکند. او درین مدت
 طولانی عمر از شباب تا شبیه همانطور که از خانواده کوچک خود پرستاری
 کرده و میکند از ابدات مجلل تاریخی هرات که یادگار دست پدران او در آن
 مشهود است با دلسوزی هر چه تمامتر مواظبت و دیده بانی نموده و هر وقت

خشتی از دیواری، رواقی از کاشی، مناره‌یی از مسجدی افتاد آمد آن خشت را بر جاماند، آن رواق را آباد کرد، آن منار را بلند نمود.

هر وقت بهرات رفتیم این مرد را یاد مسجد جامع، یادر گناز گناه، یادر گنبد سبز، یادر کار گناه کاشی سازی دیدم، دیدم که با دست ارزان و چشم کم بین همی مصروف کار است یا نقشه در دست دارد و گنبد سلطان غیاث الدین غوری را مرمت می‌کند و یاد در نصب کردن کاشی‌های افتاده مسجد جامع مشغول است و یا به دسته شاگردان خود راجع به پختن و رنگ آمیزی خشت‌های کاشی هدایت می‌دهند.

حاجی اسماعیل که در حوالی آغاز قرن ۱۳ هجری قمری در هرات بدنیا آمد پسر غلام رضا است. با اسماء نامی او با یک عده مردان هنرمند چون محمد صادق، علی رضا، استاد در تفتی، استاد علی محمد، استاد محمد علی بنای، استاد ابوالقاسم، به استاد شبر علی بنی مصروف به استاد سبز میرسد که در عصر تیموریان در معماری و بنای مشهور افریق بود. حاجی اسماعیل پیرو و پیچاره شده در ن روزها برای معالجه چشمان کم بین خود به کابل آمده و باری به انجمن تاریخ تشریف آوردند و بان نقل داستان زندگی زنده گانی خویش - داستانها نیکه با آنها دیدی و عمر با نایات هرات توام است و گرشه های خوش و حزن آورد ما را خوش و شگین ساخت و رضا، نأ فهرست کارها و تصدیق اهالی هرات را مبنی بر کار رواین های هنری خود نشان داد و چون که نامبرد در حالیکه برف پیری بر سر و رویش نشسته بحیث هنرمند بر گردن ابنای وطن حق زیاد دارد، اینک ذیلا تصدیق نامه و فهرست کارهای او را در مجله آریانا نشر می‌کنیم. شادم که اهالی هنر دوست هرات ازین مرد هنرمند چیره دست شهر و کشور خویش قدر دانی لازمه بعمل آورده و می آورند و ضمناً از مقام نائب الحکومتگی هرات تمنی می‌کنیم راجع به نامبرده توجه مزید بفرمایند تا درین پایان عمر از نظر مالی در مضیقه نمانده و مرافه و آسوده باشد.

رو نوشت تصدیق اهالی هرات:

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي على معالم العلم واصنعتهم واكملهم ورفع باالخدمه
والصداقة وحسن الاعمال مراتب الرجال والصلوة والسلام على رسوله المؤسس
لاساس التهذيب والهداية من الضلال وعلى آله وصحبه خير صحبه وآل .

اما بعد چون بر ذمت هر فرد ملت لازم و متحتم است كه هر گاه كفايت و دراييت
و استعداد و لياقت شخصي از عالم اسلامي بر منصفه كمال و نكو نامي جلوه نمايد ثبت
جريده ياد گار و درج صحيفه روزگار شود .

بنا بر آن مازمه اهالي هرات راجم به كمالات دستگام حاجي محمد اسمعيل خان
مهندس و معمار باشي ملي هرات آنچه در بن مدت هاي متمادی بطول حياتش در راه خدمت
بعمارات وطن از كفايت و دراييت و امانت و ابتكار و زحمت كشي و وطن دوستي معاوم
و مفهوم مايان گر ديده بر صفحه صحيفه صداقت اظهار و در صحنه تفكر و حقيقت ميبين
و اشكار ميداريم كوائف حال و سوانح افعال اين مرد مقتدم فعل و وطن خواه هنرور
جدي صداقت خصال از اين قرار است كه از آوان طفوليت به تحت تربيه پدر كمالات
كسب خود كه در عصرش از اشخاص وطن دوست صادق و ماهر بفنون معماری مناسقي
بودند تحصيلات ابتدائي و سواد خواني و فنون معماری را فرا گرفته در داخل و خارج
از مهندسين و معماران ماهر و مشاهده ابنیه ممتازه بر مراتب معلومات فن معماری و مهندسی
خود افزوده و در فنون معماری و مهندسی خود را بدرجه ابتكار و ايجاد و انشاء رسانيده
از انواع و اصناف ابنیه و شهر شريف و قديم و جديد بطالخط و افركها صل و يد طرلانی بدست
آورده تا در بن فنون سز آمد افزان و منفرد زمان خود گزیده است و بعد از استعدادنه در بن عرضه
متمادي يعني از دوره سلطنت امير حبيب الله خان شهيد الهی حال به تمام قوا و حواس
خود مجدانه بكمال مهارت و ياك نفسي در طريق پيشبرد و انجام عمرانات مفیده لازم
حكومت و ملت بكمال امانت و صداقت عرق ريزی و جان فرسائی نموده چنانچه همه عمرانات
مهمه اين ولا از قبيل ترميمات و تعميرات مسجد جامع بزرگ شهر و اعمار جوامع شهرنو و آبادی
های جديده مزارات و چنت شريف و چشمه اوبه و دارالحكومتی و مستوفيت و معارف و اماكن
عموم دوائر و ويل شيرخاج در بای هرات و ترميمات مستحكمه يل مالان و عمارات و تهانه های
سرحدي و محلي كوت و ولايات مربوط هرات و آبا ديهای ملي شهرنو و شهر جديد
و دكا كين بازارهای شهر كچه و غيره همه شاهد جدیت و فعا لیت و مهارت و بی آلايشی
و ديانت و حسن عمرانات و جامعيت و فشنگی و ممتازت و نظربا ئی موسساتش معرف دراييت و لياقت
و مهارتش ميباشد همچنانكه آبا و اجدادش از عرصه متجاوز از پنجدسال آثار جاويدانی
در ابنیه و عمارات باستانی هرات از خود بيادگار گذاشته و نام نامی خود هارا از جنبه
نفاست و ممتازت و ابتكار و تعميرات اما كن معموره خویش مانند استاد سبز بنسائي
حيات ابدی بخشیده اند .

بن معمار صداقت شعار با درایت و زحمت کوش وطن خواه نیز تمام هرات و هراتیان را مهنون خدمات و جان فشانی های ماهرانه ترقی یسندانه و زحمات خسته گی ناپذیر وطن خواهانه خود نموده آثار و آبادات جاویدی در صحنه هرات بیاد دار گذاشته است لئذا ما اهالی هرات بمنطوق من لم بشکر الناس لم يشکر الله از مهارت و کمال صنعت و پاک نفسی و زحمت کوشی و خدمتی که در راه ا کمال عمرانی دولتی و ملی بروز داده است ممنون و مشگور بوده وجودش را در هرات معتتم دانسته از خداوند موفقتیش را در راه پیشبرد نصب العین آمالش که جز آبادی این سرزمین دیگر چیزی نیست مسئلت میداریم و از صمیم قلب او را تقدیر میکنم و از حضور زعمای ملی و مخصوصاً اعلیحضرت شاهیجهاد معظم محجوب خود ها بکمال امید واری رجا میداریم معزی الیه را بدیده تقدیر مگر بسته و بمکافات و احساسات و زحماتی که در راه عمران این مرزو بوم از خود بروز داده لطفاً نا نلش فرمایند در خانه بدعی قاء و ارتقاء مدارج سلطنت و حفاظه و آبادی مملکت و آرامش و رفاه ملت ختم مقال می نمایم اللهم شید اطاب الدوله و مدد قباب السلطنة اعلیحضرت المتوکل علی الله لاعلام شون الدواه و کفایة مصالح المسلمین آمین

این مطلب هم در خور بساد آوری است که حاجی مشارالیه از آن ک علا ف و شوق مفرطه آبادی و عمران این شهر داشته و دارد و انجام این آرزو چنانکه شاید و باید از عهدۀ شخص واحد میسر نیست برای اینکه خدمات خود را نسبت باین آب و خاک کاملتر و پایدارتر انجام بدهد عده کثیری از افراد هنرمند را تحت تربیت گرفته فنون مختلفه معماری، بنائی و کاشی کاری و نقشه کشی را با آنان آموخته است چنانچه در حال حاضر اکثریت هنرمندان این سرزمین را شاگردان و تربیت شدگان این شخص هنرمند تشکیل میدهند و البته این موضوع در جای خود قابل تقدیر و تشویق است امضاء جمع غفیری از اهالی هرات

فهرست تعمیراتی که در هرات

بمهندسی حاجی محمد اسماعیل آغاز و انجام پذیرفته است !

در عصر مرحوم وزیر محمد ابراهیم خان

تعمیرات قدیم !

(۱) تعمیر و مهندسی شهر نو شامل چهار بازار بزرگ مع دکا کین و ایوان اتمان

و کاروانسرا و منازل شخصی

- (۲) بنای مسجد جامع بزرگک واقع شهر نو شامل شبستانهای عالی دارای دو منار مرتفع
- (۳) مکتب شهر نو فعلاً مدرسه مستورات شامل سالون بزرگک و صنوف متعدد
- (۴) کارخانه برق شهر نو عمارت فوقانی و تحتانی
- (۵) تعمیر شفاخانه و فعلاً شفاخانه مستورات دارای سالون و اطافهای متعدد
- (۶) تعمیر بلدیة « « « «
- (۷) حمام عصری شهر نو شامل حمام عمومی و حمام نمره انفرادی و نزدیک آن حمام جدا گانه زنانه
- (۸) تیمچه و واقع بازار ملک شهر کهنه شامل د کاکین تحتانی و فوقانی
- (۹) حمام عصری « « « « زیر تیمچه موصوف شامل حمام عمومی و حمام نمره انفرادی

تعمیرات عصر اعلی حضرت سعید شهید و عوارانات عصر معظم همایونی !

- (۱) عمارت اقامتگاه حکومتی متعلق و مربوط شخصی عبدالرحیم خان
- (۲) تعمیر پل شبر خاج
- (۳) کارخانه برق آبی جلوارچه
- (۴) تعمیر بازارهای شهر کهنه
- (۵) ساختمان یک بازار بزرگک در غوریان
- (۶) عمارت حکومتی غوریان علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- (۷) عمارت حکومتی اوبه
- (۸) عمارت مختصری برای حکومتی قلعه نو

تعمیرات در عصر حکومت غلام فاروق خان رئیس تنظیمیه

بنای شهر جدید هرات واقع شرفی شهر نو شامل منازل شخصی و دوایر دولتی

بدین ترتیب

- (۱) عمارت دارالحکومه واقع شهر جدید شامل سالون بزرگک و اطاق های بزرگک متعدد
- (۲) « مستوفیت شامل عمارت متعدده خزانه و مطبوعات
- (۳) « مدیریت خارجه و مهمانخانه
- (۴) « فوائد عامه شامل اطاق های متعدد

(۱)

(۵) عمارت هتل پارک که تعمیر آن ناتمام ماند و در عصر حکومت عبدالله خان تکمیل شد

(۶) تعمیر شفاخانه بزرگ هرات تکمیل در عصر حکومت عبدالله خان

(۷) مکتب شهر جدید که اکنون بنام لیسسه سلطان غیاث الدین مسمی است با چند مکتب دیگر

(۸) تعمیرات اسلام قلعه شامل کمیساری و گمرک

(۹) عمارت پست و تلگراف بین شهر نو و شهر جدید

تعمیرات عصر حکومت محمد قاسم خان در هرات!

(۱) عمارت کافه تخت سفر شامل کافه عصری و مهمانخانه و اساس حوض بزرگ

(۲) تعمیر نیمکاره هتل و مجلس

(۳) تطبیح شهر نو غوریان شامل یانزده ساختمان منازل رعیتی

(۴) آغاز ساختمان هتل تکمیل آن در عصر حکومت عبدالله خان

(۵) بازار قلعه نو و دکاکین با چند دربند حویلی عمارات شخصی رعیتی و بنای مسجدی بزرگ در آنجا

(۶) عمارت تختانی باغ شاهی

(۷) عمارت مسجد نظامیه

تعمیرات عالی عصر عبدالله خان در هرات

(۱) تکمیل کامل پارک و تعمیر ملحقات هتل

(۲) شفاخانه » شفاخانه » شفاخانه

(۳) مجلس و تعمیر دوارها و اطراف آن با تعمیر الحاقی کنار خانه صناعتی مجلس

(۴) تطبیح پارک بزرگ شهر جدید و تعمیر و نمازگاه

(۵) ساختمان بعضی تعمیرات و تکمیل حوض بزرگ تخت سفر و احداث حوض بزرگ دیگری در تخت سفر

(۶) احداث پارک بزرگ بیرون درب قطبی چاق و حوض بزرگ وسط پارک و کافه بلدیّه

(۷) عمارت عالی سینما

(۸) ساختمان چند عمارت در باغ شاهی

(۹) عمارت صنایع فنون ملی شامل چندین عمارت بزرگ که اکنون دوائر گمرک و قوماندانی امنیه را شامل است

(۱۰) ترمیم نفیس مسجد جامع هرات با ملحقات عالی و احداث هشت منار مرتفع و مزین بکاشی های ملون

(۱۱) احداث گنبد بزرگ بر مزار سلطان غوری در شمال مسجد جامع هرات

(۱۲) عمارت پیش روی دارالحکومه هرات

- (۱۳) ترمیمات گساذرگاه شریف
- (۱۴) تعمیر ایوان بزرگ مزار امام فخرالدین رازی مزین بکاشیهای رنگین
- (۱۵) تعمیر ایوان بزرگ مزار مولانا حسین واعظ کاشیکاری آن نا تمام مانده
- (۱۶) گنبد مزار امیرعلی شیر نوایی
- (۱۷) تعمیر مزار حضرت جامی صاحب بامسجد جامع بزرگ پیش روی مزار حضرت جامی که نا تمام مانده
- (۱۸) مختصر تعمیری در دره خوشه‌های خواجه کوهی
- (۱۹) تعمیری واقع بمزار سلطان شیخ آئینه
- (۲۰) ساختمان عمارت باغ شیدائی شامل کافه بزرگ عصری و حوضی بزرگ
- (۲۱) عمارت مهمانخانه میرداؤد
- (۲۲) عمارت چشمه سفید کوه
- (۲۳) حمام گرم چشمه اوبه مع هوشی عالی و باغ نفیس واقع چشمه اوبه
- (۲۴) گنبد عالی مزار حضرت سلطان مودود چشتی مع هوشی عالی و باغ عالی
- (۲۵) تعمیر مسجد جامع بزرگ متصل مزار خواجه ابوالولید
- (۲۶) پارک عالی بهزاد جنب مسلمی
- (۲۷) هتل بزرگ در مجال شهرک
- (۲۸) در چمنچران
- (۲۹) عمارت حکومتی دولت یار
- (۳۰) تکمیل هتل مرفه با احداث ملحقات
- (۳۱) در شبین دند با احداث ملحقات
- (۳۲) احداث و عمارت شفاخانه در قلعه نو
- (۳۳) تعمیر مکتب انصاری پهلوی باغ شاه
- (۳۴) بزرگ آبیه
- (۳۵) عمارات حکومتی های مملکتی
- (۳۶) تکمیل مکتب سیوشان و مکتب گذره

تعمیرات و ترمیمات کوچک داخل فهرست نشد.